ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2019/HC-A/125
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** މުޙައްމަދު ނަސީމް / [illegible]، ޏ.ފުވައްމުލަކު
- **އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް:** [illegible] އަޙްމަދު / [illegible]
- **ތަދައްޚުލުވި ފަރާތް:** މުޙައްމަދު ނިޔާޝް [illegible]، ސ.ފޭދޫ
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** ބިމާއި އިމާރާތްތައް ކުއްޔަށް ދިނުމާބެހޭ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޚަދީޖާ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

ނިމުނު ތާރީޚު: 07 ޝަޢުބާން 1444 / 27 ފެބުރުއަރީ 2023

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު: 23 ޖުމާދަލްއޫލާ 1440
05 ފެބުރުއަރީ 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 3236/Cv-C/2017
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ބިމާއި އިމާރާތް ހުސްކޮށް ދިނުމުގެ މައްސަލަ
- **ހުށަހެޅުން ތާރީޚު:** 14 ނޮވެމްބަރު 2017
- **ނިމުން ތާރީޚު:** 13 ޑިސެމްބަރު 2018

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

މުޙައްމަދު ރަޝީދު

ބަދަލުގައި: އޖ.މުޙައްމަދު ސިރާޖް އަބްދުލްވަހީދު

އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވާ ފަރާތް

[illegible] އަޙްމަދު

ޤާނޫނީ ވަކީލު: އޖ.މުޙައްމަދު ޝާކިރު

ޕްރިމިއަރ ޗެމްބަރސް

[illegible] ފަރާތް

މުޙައްމަދު ނިޔާސް

މަދަނީ- ބަސް [illegible] ފުރުސަތު ދިނުން- [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] ފަރާތުގެ [illegible]: ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަރވިސް [illegible].)

ތަޢާރުފު:

1. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ދަޢުވާކުރީ ފަރާތަކީ، ގދ.ހަވަރުތިނަދޫ/ [illegible] އަޒީމް އަޙްމަދެވެ. އަދި ދަޢުވާ ރައްދުވާ ފަރާތަކީ [illegible] މުޙައްމަދު ނަސީމްއެވެ. ނަމަވެސް ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު ނަސީމްގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ފައިސާ [illegible] [illegible] [illegible]/ [illegible]، މުޙައްމަދު ނަސީމްގެ މައްޗަށެވެ.

2. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ގެ ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ، [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ [illegible]/ [illegible]، މުޙައްމަދު ނަސީމްގެ ފަރާތުން އެޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކޮށްދިނުމަށް އެދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލައިގަތް ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މިޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތަކީ ގދ.ހަވަރުތިނަދޫ / [illegible]، އަޒީމް އަޙްމަދު އެވެ.

ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް:

3. މިއީ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]) ގައި [illegible] [illegible] އެގްރީމެންޓްގައި [illegible] [illegible] އެގްރީމެންޓް [illegible] [illegible] ގދ.ހަވަރުތިނަދޫ / [illegible]، އަޒީމް

އަޙްމަދު އާއި މއ.ނިއުރޯޒްހައުސް، މުޙައްމަދު ޝިހާބު އާއި މ.މަލަމަލީ، އޮފީޝަލް އަޙްމަދު އާއި

އެއްބަސްވުމެއް ވެވުނެވެ.[1]

4. އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުން ކުލީގެ މުއްދަތަކީ، 1 ނޮވެމްބަރު 2013 އިން ފެށިގެން 30 އޮކްޓޫބަރު 2034 އަށެވެ.

5. އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމުން އެއްބަސްވުމާއި އެގްރީމެންޓު ކޮންޓްރެކްޓުގެ ދުވަހު އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ހަވާލުކުރެވުނު މއ.ނިއުރޯޒްހައުސް/ ސ.ފޭދޫ މުޙައްމަދު ޝިހާބު އަތުގައި އެކަން ފެންނަކަން ކުއްޔަށް ދިނެވެ.

6. އެންމެފަހުން، އެ އެގްރީމެންޓު އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތަށް ބަލައިގަތުމާއި، އެ އެގްރީމެންޓު އަތުވި މުއްދަތުގެ ކުރި ހުރިމަތީގައި ބިމުގެ ސަރަޙައްދުން ފާހަގަކުރެވުން ވަކިކުރުމުގެ ގޮތުގައި ހިނގި ގޮތުގެ މުޙައްމަދު ޝިހާބުގެ އަތުން ކުލިދެނުން އެދި އަރިހަށް އެއްބަސްވުމުގެ ފާހަގަކުރެވުން ސިވިލް ކޯޓަށް ވަކިކޮށް ހުށަހެޅިއެވެ. އެއީ މިއިސްތިއުނާފުގެ ބުނެފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ދަޢުވާއެވެ.

7. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ދަޢުވާއާ އެކުލެވިގެން ކުރިއަށް ދަނިކޮށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2555/Cv-C/2018 ދަޢުވާއިން މ.މަލަމަލީ އެވެ ކުރާ ގޮތް ބ.ފުލައްޙޫލުގެ/ ހޮޓަލު، މުޙައްމަދު ނަސީމް ޖިޔާދާއި އޮފީސަރުކުރާއި، އަދި އެހެނިހެން ފެށިގެން މ.މަލަމަލީ އެވެ ކުރާގޮތުގެ މުޙައްމަދު ޝިހާބު ނަސީމްކުރަން އެދި ދަޢުވާއިން ކޮށްގެ އެދިގެން ހިއްސެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމް

8. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ދަޢުވާ ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ގޮތަކަށްވުރެ، އެދިއްސަވައިގެން ހުކުމްގައި ދަޢުވާލިބުނު މުޙައްމަދު ޝިހާބުގެ އަރިހު ބޭނުންގައި ދަޢުވާއަށް އިނގިރޭސިކޮށް ބަޔާންކުރެވުނެވެ. ސަބަބުތަކަށް

---

[1] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު Cv-C/C-569/2013 އެއްބަސްވުން

ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ދަޢުވާ ކުރި ހުކުމް[2] ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގައި ޤާނޫނުން ކޯޓު އަމުރުތަކާ އެއްގޮތަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވިކަމަށް، އިއްތިފާޤު[3] ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގައި އަދާކުރުމުގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވިކަމަށް ކަމަށެވެ.[4]

9. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ގެ ޝަރީޢަތް ނިންމާފައިވަނީ، އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> *"ފުރަތަމަ، ތަރުބިޔަތު ކުރުމަށް އެދޭތީ ކުރިއަށްގެންދެވުނު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު Cv-C/C-569-2013 އޭގެ ނިންމުމުގެ ދަށުން ވަކިކޮށް ކުރިން އެއްބަސްވެފައި ދަރިފުޅާ މައިންބަފައިންނަށް / ފާތު މުޙައްމަދު ރިޟާ ދިނުމަށްޓަކައި، އެއްބަސްވުމާ ދަރިފުޅަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ކަނޑައެޅި ދަރިފުޅުގެ ޚަރަދު ހަމަޖެހުނު ނަފަޤާ އަދާކުރާ -/90,000ރ. (ނުވަދިހަ ހާސް ރުފިޔާ) އަދި ދަރިފުޅާ ޚަރަދު ދެއްކުމަށް ނިންމާފައި ހުރިހާ ލާރިއާމެދު ޝަރީޢަތުން ޙުކުމްކޮށްފައި ކަމަށާއި، ދަރިފުޅާ ޚަރަދު ހޯދުން ސ. ފޭދޫ / ވިލާ، ދަރިފުޅު، މުޙައްމަދު ނަސީމާގެ ޚަރަދުން އަދާކުރުން އެއްބަސްވެފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2555/Cv-C/2018 ގެ ޝަރީޢަތުން ޢަމަލުކުރުން އަދާކޮށް، ދަރިފުޅާ ޚަރަދު ދިނުމަށް ފެށިގެން 1 ޖަނަވަރީ 2018 އިން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަސްތެރޭގައި -/90,000ރ. (ނުވަދިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ސިވިލް ކޯޓަށް ދައްކާ ދިނުމަށް ޙުކުމްކޮށްފައިވަނީ ސ. ފޭދޫ / ވިލާ، ދަރިފުޅު، މުޙައްމަދު ނަސީމާ އަށެވެ، ދަރިފުޅާ ޚަރަދު ހޯދުން ސ. / ފާތު މުޙައްމަދު ރިޟާ އަދި ހުށަހެޅުއްވި ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުމެވެ."*[5]

10. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުން ބާޠިލްކޮށްފައިވަނީ، އަންނަނިވި އަސާސްތަކުގެ މައްޗަށެވެ.

10.1 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2555/Cv-C/2018 ގެ ޝަރީޢަތުން މުޢާމަލާތުގެ ގޮތުގެ ފިޔަވަޅުތަކަށް ސ. ފޭދޫ / ވިލާ، ދަރިފުޅުގެ މުޙައްމަދު ނަސީމާގެ އަދާކުރާތީ، އެގެ ޝަރީޢަތުގެ 8 ވަނަ ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، މުޢާމަލާތުގެ ގޮތުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ 4 ވަނަ ނުކުތާގައި ކަނޑައަޅާ 01 އަދި 02

---

[2] މުޢާމަލާތުގެ ޚަރަދު ދަރިފުޅު ރިޟާ

[3] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B3-CR3/2018/1123 (29 ނޮވެމްބަރު 2018) އިޢުލާން

[4] ސިވިލް ކޯޓުގެ 3236/Cv-C/2017 ގެ ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުމުގެ ނިޔާގެ ނަންބަރު 2 ސަފު 4.

[5] ސިވިލް ކޯޓުގެ 3236/Cv-C/2017 ގެ ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުމުގެ ނިޔާގެ ހުކުމް ސަފު 11-12

ކޮޓަރީގެ އެގްރީމެންޓު ކުއްޔަށް ދިނުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމާއި ގުޅިގެން [illegible] ނަގަންޖެހޭ ފާމަސީ ޏ. ފުވައްމުލައް/ ހޯދަޑު، [illegible] [illegible] ނުސާބިތުކަމަށް؛

10.2 އަޕީލަންޓުގެ އަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ [illegible]، އެއްބަސްވުން [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1768/Cv-C/2017[6] ގެ މައްސަލައިގައި [illegible]، 02 ކޮޓަރީގެ އެގްރީމެންޓު [illegible] [illegible] ފަރާތުން އަޕީލް [illegible] [illegible]؛

10.3 އަޕީލަންޓުގެ ފަރާތުން ޖުލައި 2016 އިން މާރިޗު 2017 އަށް މަހަކު -/18000ރ. (އަށާރަހާސް ރުފިޔާ) ގެ ގޮތުން 9 މަސްދުވަހަށްވާ -/162,000ރ. (އެއްލައްކަ ފަސްދޮޅަސް ދެހާސް ރުފިޔާ) ނަގައިދިނުމަށް އެދުން ނަމަވެސް [illegible] [illegible] ސާބިތުކޮށްދެއްކުމުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] 2 ކޮޓަރީގެ އެގްރީމެންޓަށް 2016 ޖުލައި އިން 2017 މާރިޗާ ހަމައަށް [illegible]، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މަހަކު -/10,000ރ. (ދިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ގެ ގޮތުން ޖުމްލަ -/90,000ރ. (ނުވަދިހަ ހާސް ރުފިޔާ) ކަން [illegible] [illegible] [illegible]؛

10.4 އަޕީލަންޓުގެ އަތުން 2 ކޮޓަރީގެ އެގްރީމެންޓު [illegible]، އެއިން ފަރާތަކަށް މަހަކު -/18,000ރ. (އަށާރަހާސް ރުފިޔާ) ގެ ގޮތުން ކުއްޔަށްދިނުމާއި، އެއްބަސްވުމުގެ ކުރީގެ އަހަރުން އިތުރުކުރުމުން [illegible] -/3,000ރ. (ތިންހާސް ރުފިޔާ) ގެ [illegible] 2017 އޭޕްރީލް އިން 2017 އޮކްޓޫބަރުގެ ނިޔަލަށް -/21,000ރ. (އެކާވީސް ހާސް ރުފިޔާ) ލިބުމަށް އެދުނުކަމަށްވެސް، އެކަން ސާބިތުކޮށްދެއްކުމުގައި އެއްބަސްވުމުގައި އެތަނުގެ ކުއްޔަކީ -/15,000ރ. (ފަނަރަހާސް ރުފިޔާ) ކަމުން އަޕީލް [illegible] -/21,000 ރ. (އެކާވީސް ހާސް ރުފިޔާ) ނަގައިދިނުން [illegible]؛

---

[6] [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު Cv-C/C-569/2013 [illegible] [illegible] ފަރާތުން އަޕީލް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

10.5 އަޕީލަންޓުގެ ފަރާތުން -/25,000ރ. (ފަންސަވީސް ހާސް ރުފިޔާ) ވަގުތު ދީގެ ގޮތުގައި ނަގައިދިނުމަށް އެދުން ނަމަވެސް، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2009/HC-A/348 އާއި، ނަންބަރު 2016/HC-A/89 އާއި، ނަންބަރު 2018/HC-A/47 ޤަޟިއްޔާތަކުން ކަނޑައަޅާފައިވާ 3 ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން، މުއްދަތުގެ ޤާނޫނުގައި ވަގުތު ދީ ނުދޭނެކަމަށް އެއްބަސްވުމެއް ނެތިއްޔާ، މިފަދަމައްސަލަތަކުގައި ވަގުތު ދީ ނަގައިދޭން ނުޖެހޭކަމުން؛

މުއްދައަޢާޢަލައިހިގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

11. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ހުކުމްކުރެއްވި ގާޒީގެ ނަން ރ. ޝަމްސުއްދީން / ޙަވާލާދީފައިވާ މުޢާމަލާތު ނަޒަރުގެ ފައިސާން އަދާކުރަން މުއްދައަޢާޢަލައިހިގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވުން އެންމެހާ ނުކުތާތައް ފާހަގަކޮށް، އެ ނުކުތާތަކާމެދު މުއްދައަޢާޢަލައިހިގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާގައި ބަޔާންކުރައްވާފައި ވެއެވެ. މިގޮތުން ހުށަހެޅި ނުކުތާތަކަކީ؛

11.1 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ގެ ޤަޟިއްޔާ ސިވިލް ކޯޓުގައި ކުރިއަށް ގެންދަވާފައިވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ މުޢާމަލާތު ނަޒަރުގެ އެއްބަސް ބަޔާން ޙަވާލާދީ ނޫނީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފައިސާގެ ބަދަލު ގެއްލުންތަކަށް، އެބައޮތުމަށް ކަރުދާސް ކަނޑައަޅާ ނުލައިކަން އަދި ޝަރީޢަތް މުޢާމަލާތު ރިޢާޔަތް ނުކުރެވުނު ޤާނޫނީކަމަށް އެއްބަސް އަސާސެއްނެތި މުޢާމަލާތު ނަޒަރުގެ މަޢުލޫމާތުކޮށްފައި ބަޔާން ކުރެވިފައި ނުކުތާއެވެ.

11.1.1 އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފައިސާން މިނުކުތާގައި ބަޔާންވެފައި، ފަރާތަށް ކަރުދާސް މުޢާމަލާތު ނަޒަރުގެ ބަޔާން ޙަވާލާދީ ނުލައި ބަދަލު ކުރެވުނު އެއްބަސްވުމާއި، ދެފަރާ ކަރުދާސް ތަކުރާރުކުރާ ގޮތަށް/ކަނޑައެޅި މުޢާމަލާތު ރިޢާޔަތް ނުކުރެވުނު ޤާނޫނީ ބަލައިދަނީ މުޢާމަލާތު ނަޒަރު ޤާނޫނީކުރެވުނު ގެއްލުން ބަދަލު ކުރެއްވުމުގެ އަސާސް ދަށު ކޯޓުގެ ބަދަލުން އެދިފައި ނުކުތާކަމަށް. އެފަދަކަމުން މިއީ،

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2021/SC-A/28 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާ އާއި 2019/SC-A/15 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ނެޗުރަލް ޖަސްޓިސްގެ ރޫލް އާއި ދިފާޢަށް ބަސްބުނުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބިނުދީ ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް. 2019/HC-A/425 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޖަދުވަލު 7 ގައި ދުސްތޫރުގެ އުފެދިފައިވާ 2 ސެކްޝަން އާ [illegible] ގޮތުން މުޙައްމަދު ނަސީމް އުފުލަންޖެހޭ އިލްތިމާސެއް ނެތި، ސިވިލް ކޯޓުގައި ކުރިއަށް ގެންދެވުނު އިސްތިއުނާފު ދިނުމާ މަސްއަލައާއި ގުޅިގެން މުޙައްމަދު ނަސީމްގެ ފަރާތުން ދިފާޢުތަކެއް ހުށަހަޅަން ބޭނުންވާކަމަށް.

11.1.2 އިސްތިއުނާފު ބަދަލުވާ ފަރާތުން ބައްދަލުގައި ދެއްކެވި، ހައިކޯޓުގެ 2019/HC-A/425 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގައި މުޙައްމަދު ނަސީމްގެ ފަރާތުން އުފުލައިދެއްވި [illegible] [illegible] ޑޮކެޓްގައިވާ އެއްވެސް އިލްތިމާސެއް ބަޔާނަ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުރެއްވިފައިވާނަމަ އެ އެއްބަސްވުމަކަށް މުޙައްމަދު ނަސީމް އިލްތިމާސް ކުރެއްވީން ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ 2555/Cv-C/2018 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ޙުކުމް ކަނޑައެޅުން އެކަނި ޓެކްނިކަލްކަމަށާއި، ސިވިލް ކޯޓުގެ 2555/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުގެ 8 ވަނަ ނުކުތާގައިވާ ކަންކަން ހައިކޯޓުން ޓެކްނިކަލްކޮށް އުނިކުރައި ނުވާކަމަށް. އެހެންކަމުން މިހާރު ސިވިލް ކޯޓުގެ 2555/Cv-C/2018 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގައި 8 ވަނަ ނަންބަރުގައިވާ ނިންމުމަކީ ނިޔާއެއް، އިޖުރާއަތު ޤަވާޢިދުތަކުގެ ފުރުޞަތެއް ނުދީ ނިންމުމެއްކަމަށް. އަދި ސިވިލް ކޯޓުގެ 2555/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމަކުން ރިޢާޔަތްކޮށް، 4 ވަނަ ބައިގެ 2 [illegible] އެއްބަސްވުމަކީ މުޙައްމަދު ނަސީމް [illegible] 2 އެއްބަސްވުންކަމަށް ޖަވާބުދާރީވާކަމަށް.

11.2 އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ ނުކުތާގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2555/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާއިން މ.އ. [illegible] އެޕީލާ ޑޮކެޓްގައިވާ އެއްވެސް އިލްތިމާސެއް ބަޔާނަ

އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކުއްޔަށްދީފައިވާނަމަ އެއެއްބަސްވުމަކަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިންތިޤާލްކުރަންޖެހޭނަމަކަމުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 (ހާމަކުރުމުގެ [illegible]ކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 28/76 (ސަރުކާރުގައި ރަޖިސްޓްރީ ހުންނަ މީހުންގެ އަމިއްލަ [illegible] ދީ ނުވަތަ ވިއްކުމާބެހޭ ޤާނޫނު) އާއި ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 (ބިމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 18 ވަނަ މާއްދާއާއި ޚިލާފަށްކަމުގައި ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ. އަދި،

11.3. އިސްތިއުނާފުގެ ތިންވަނަ ނުކުތާގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2555/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމުގައި ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން 08 ވަނަ ނަންބަރުގައި " މިހާރު ސިވިލް ކޯޓުގައި ކުރިއަށްދާ މައްސަލަތަކުގައި ޝަރީޢަތުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް ފުރިހަމައަށް [illegible]، އެ ނިންމުންތަކެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން އަދާކުރަންޖެހޭ އެންމެހާ [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި ޤާނޫނު ނަންބަރު 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ހ) އާއި ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

11.3.1. އިސްތިއުނާފުގެ ދެވަނަ އަދި ތިންވަނަ ނުކުތާއާއި ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، މިދެ ނުކުތާއަކީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2555/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލެވުނު 2019/HC-A/425 ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގައިވެސް ފާހަގަކޮށް އެނުކުތާތަކާމެދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުކުތާތަކާއި ކަމުގައިވާތީ، މިދެ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާއާމެދު އިތުރަށް ބަލަންޖެހޭ ކަމެއް އޮތްކަމަށް ނުފެނުނުކަމެވެ. ނަމަވެސް މިނުކުތާ [illegible] ބަޔާންކޮށްލާނަމެވެ.

11.3.2. މިދެ ނުކުތާގެ ހައްޤުގައި އިސްތިއުނާފު ހައްޤުވާ ފަރާތުންވެސް ބުނެފައިވާނީ، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުންވެސް ޤަބޫލުކުރާ ފަދައިން އެދެނުކުރާފައިވާ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/425 ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމް ކަނޑައެޅި ނިމިފައިވާތީ، ކަމެއްގެ މައްޗަށް އަލުން ބެލުން ނަމަވެސް ނޫންނާނެކަމަށް އެކަށީގެންވާ އަސާސެއް ނެތްކަމަށެވެ.

12. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން މިމައްސަލައިގައި އެދިފައި ބުނެފައިވާނީ، ދަށުކޯޓުގެ ޙުކުމް ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށްފަހު ސިވިލް ކޯޓުން އަލުން ބަލަން ފޮނުވުމަށް އެދިފައިވާކަމަށެވެ.

13. އިސްތިއުނާފު ހައްޤުވާ ފަރާތުން އެދިފައިވާކަމަށް ބުނެފައިވާނީ، މިމައްސަލައިގައި ސިވިލް ކޯޓުން ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގައި އިޖުރާއަތުތަކުގައި ޤާނޫނާ ޚިލާފުވެފައިވާކަމަށާއި، އެކަން ދަނޑިވަޅު ކޮށްގެން ނަގާފައިވާތީ އަޑުއެހުން އަމަލުކުރާ ހަމައެކަނި ކަމަކީ ކަމުގެ ހުކުމް ބަލައިގެން ހިމާޔަތް ކުރެވުން ގޮތަކީ މި ކޯޓުންވެސް މި މައްސަލައިގައި ނިންމުމަށް ނިންމަވައިދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް:

14. މިމައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކަށް ބަލައި މިކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ، މިމައްސަލައިގައި ބުނާގޮތް އިސްތިހާރުގެ ކުރިން މުޢާމަލާތު ނަސީބުގެ ބަހެއް ހުށަހެޅި ނޫނީ ދެފަރާތުގެ މެދުގައި ބުނާގޮތް ކޮންފަދަގޮތެއްގެ މައްސަލައެއްތޯ.

15. އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ދަޢުވާ ހައްޤުވާ ފަރާތަކީ މުޢާމަލާތު ދިނުމަށްވެސް.[7] މުޢާމަލާތު ނަގާފައިވާ އަދުލުއިންސާފުގެ ހައްސާވެސް ނުދެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މުޢާމަލާތު ދިނުމުގެ މައްސަލަ ސާބިތުވި ފަރާ ދެމުނުވެސް އަނބިފައިވާ މުޢާމަލާތު ނަގާފައިވެއެވެ.[8] މިގޮތުން ދަރަ ކޯޓުން

---

[7] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާ 1

[8] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ގެ ޙުކުމް

އަންގާފައިވާ ސަބަބަކީ އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ޤަޟިއްޔާއަކީ ބިމާ އިމާރާތް ކުއްޔަށް ދިނުމުގެ މައްސަލައެއް ކަމަށްވެފައި، ކުއްޔަށްދޫކުރި ބިން މުއައްޖިރު ތަސްލީމް [illegible]. އަދި ބިން [illegible] ޤަޟިއްޔާގައި ބިމާ ގުޅޭ އެންމެހައި ވާޖިބުތަކާއި ޙައްޤުތައް ބިން ގަންނަ ފަރާތުގެ ހައިސިއްޔަތުން މުއައްޖިރު ތަސްލީމް ކުރެވިފައިވާކަމަށް. އަދި [illegible] [illegible] މުއައްޖިރު ތަސްލީމް އެޤަޟިއްޔާގައި އެއްބަސްވެފައިވާތީއެވެ.[9]

16. **ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] ވ [illegible]**[10] ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުން ބިނާވެފައިވާ [illegible] ޤާނޫނު [illegible] 29 ވަނަ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> [illegible] (1) [illegible] "[11]

17. މިމައްސަލައިގައި [illegible] ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ [illegible]، ދައުވާ ކުރި [illegible] ބިން [illegible] ތަސްލީމް [illegible]. [illegible] މިމައްސަލައިގައި [illegible] ތަސްލީމް [illegible] އެއްބަސްވެފައިވާތީއެވެ.

18. މިމައްސަލައާ [illegible] ތަސްލީމް [illegible] ކޯޓުން [illegible] މިމައްސަލައިގެ [illegible].

---

[9] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ގެ [illegible] ނަންބަރު 3 (ހ) ސ 5 އަދި 6

[10] ނަންބަރު 2021/SC-A/28

[11] [illegible]

އެހެންނަމަވެސް، މައްސަލައާ ގުޅިގެން ޖަވާބުދާރީވާ ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފުރުސަތު ދެވިފައިވާ ކަން އެނގެން ނެތެވެ. އަދި މުޙައްމަދު ނަސީމްގެ ވަކާލާތުން އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅަމުން ބުނެފައިވަނީ، އެފަދަ ފުރުސަތަކަށް އެދުމުން ފުރުސަތު ދެވިފައި ނުވާކަމަށެވެ.

19. އެހެންކަމުން، މައްސަލައިގައި ޒިންމާ ނަގަން ޖެހޭ ފަރާތަކީ، މުޙައްމަދު ނަސީމް ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވޭތީވެ، އެކަމާ ގުޅިގެން އަދި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ބަސްބުނުމުގެ ފުރުސަތު މުޙައްމަދު ނަސީމްއަށް ދޭންޖެހެއެވެ.

20. މުޙައްމަދު ރިޔާސްގެ މައްޗަށް ކުރެވިފައިވާ މިދައުވާއާ ގުޅިގެން މުޙައްމަދު ނަސީމް [illegible] [illegible] އެފަރާތުގެ ބަޔާން ހޯދައި މައްސަލައިގައި ޙުކުމް ކަނޑައެޅުމަށްޓަކައި، މިމައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓަށް ހަވާލުކުރަންޖެހޭ ކަމުގައި ފެނެއެވެ.

21. އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާއި ތިންވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން މިކޯޓުގެ 2019/HC-A/425 ޤަޟިއްޔާގައި ވަނީ ޙުކުމް ކަނޑައެޅިފައެވެ. އެހެންކަމުން، މިޤަޟިއްޔާ އަލުން ބެލުމުގައި މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/425 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުޞޫލުން ރިޢާޔަތް ކުރުން ވާނެ ކަމުގައި ފެނެއެވެ.

ތަންފީޛުކުރުން

22. މިމައްސަލައިގެ އަޑުއެހުމުގައި ބޭއްވި [illegible] މިމައްސަލައިގެ [illegible] ހަމައަށް އަދި [illegible] މިމައްސަލައިގެ ދަޢުވާ [illegible] ދަޢުވާ ލިޔުން [illegible] [illegible] /ސ. [illegible] މުޙައްމަދު ރިޔާސް ގެ މައްޗަށް އިސްތިއުނާފު [illegible] ނުވާކަން. އެހެންކަމުން، މުޙައްމަދު ރިޔާސްގެ [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ހިނގަމުން މިދާ ނަންބަރު 2019/HC-A/125 ޤަޟިއްޔާއަށް ތަންފީޛުކުރުން [illegible] މިކޯޓުގެ ތަންފީޛުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] މިކޯޓުން [illegible] އަންގާ މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 95-B9/INDIV/2022/335 ސިޓީ ފޮނުވުމެވެ.

23. މުޙައްމަދު ރިޔާޝްގެ ވަކީލުން ބުނެފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ 3236/Cv-C/2017 ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ދުކާނުކުއްޔަށްދީފައި، ޝަރީޢަތުން ދީން ބާސިދުކުރެވިފައިވާ އަދަދުތަކާއިގެ ގޮތުގައި ބަރުނާމާ އިޖާރާ ހިލާފަށް ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ހިލާފުވާ އިޖާރާއެއް ބަރުނާކުރުމަށްފަހު. ސަރުކާރުގެ މަޖިލީހުގައި ސާބިތުކުރުމަށް ވެސް ހިލާފު އިޖާރާއާ ބެހޭގޮތުގައި ނުވެއެވެ. އަދި ވީނަމަވެސް މަޤްސަދުގައި ދުކާން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް، އެހެން ޖާގައިން ބޭނުމުގައި ފަށައިގަތުމަށް، ދުކާން ކުރިއަށްގެންދަން 2018 ގައި އެއްގަމުގެ ނަމުގައި، އެހެނިހެން ވަޒީފާ ދިނުމަށް ކުރިއަށްގެންދިޔައިރު ކަމަށް ބުނެއެވެ.[12]

24. މިގޮތުން، ބަދަލުދޭންވާނެ އަދި ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްފައި، ޢަދުލުގެ ޙައްޤުތަކާއި އިއްތިފާގު ހިމެނެއެވެ، މުޙައްމަދު ރިޔާޝް ބާކީ ހުރި ޢަދުލުގެ ޤަވާޢިދުތަކާއި ބެލުނުކަމަށް، އަދިވެސް ހުރި ޢަދުލުގެ ޤަވާޢިދުގެ ވަކީލުން ބާކީ ދުކާނު އެއްބަސްވުން ނިޔަތުން ޢަދުލުގެ ޤަވާޢިދު ހިމެނޭ އިއްތިފާގު އެއްގޮތަށް ނިންމާފައެވެ.

25. ބަދަލުކުރު، މުޙައްމަދު ރިޔާޝްގެ ވަކީލުން ދެއްކި ވާހަކަތަކާއި ގުޅިގެން، މިމައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމާ އަޕީލް އަރުވަމުންދާ ވަކީލުން ބުނެފައިވަނީ، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/425 ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ހިމެނޭ "މުއްދަތަށް ދޫކުރި ވަޒީފާގެ އެއްބަސްވުން" ގެ ޖަދުވަލު 7 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުންތަކަށް އިޖުރާއާތު ކުރަން ޖާރީކުރަމުން ކަނޑައަޅާފައިވާ، އަޕީލް އަރުވާފައި މުޙައްމަދު ރިޔާޝްއާދޭތެރޭ ވިޔަފާރި އެއްބަސްވުން މިޖަދުވަލު 7 ގައި ހިމެނޭކަމަށާއި، އެހެންކަމުން މައްސަލައިގައި އިތުރު ބަލަންޖެހޭ ނުކުތާކަމަށާއި، އަޕީލް އަރުވަމުންދާ ވަކީލުން ދެއްކި އިސްތިރާޒު ފާސްކޮށްދިނުމަށް މުޙައްމަދު ރިޔާޝް ދެކިފައިވާކަން ހައިކޯޓުގެ 2019/HC-A/425 ގެ ޤަޟިއްޔާގެ މައްސަލަ ބެލުމަށް އެދިގެން އެދިފައިވާކަމަށެވެ. އަދި ސިވިލް ކޯޓުގެ

---

[12] 17 ނޮވެމްބަރު 2022 ގައި ހައިކޯޓުގައި ބޭއްވުނު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި

3236/Cv-C/2017 ގެ ޤަޟިއްޔާ ސިވިލް ކޯޓުން އަމުރުން ބަދަލުގައިވަރިކަމުގެ ނިސްބަތުގެ ޙާލަތުގެ އުސޫލުން މައްސަލަ ބެލުމުގެ ޙައްޤު އެޕީލް އަށްވުރެ ނިސްބަތުގެ މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށް އެދިފައެވެ.

26. ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއައްސަސާ ދިފާޢު ކުރުމުގެ ޙައްޤު ބަޔާންކޮށް ވަނީ ފަރާތަށް ފުރިހަމައިން މުއައްސަސާ އިސްތިއުނާފު މުއައްސަސާގެ ޙައްޤު ޝަރީޢަތް ހުށަހަޅައިފައި، މައްސަލަ ބެހޭގޮތުން ކޯޓުގެ ބަޔާންކޮށް އެޕީލް ޝަރީޢަތުގެ އަމުރުތައް ބައްލަވައިގެން ޝަރީޢަތުގެ ޙައްޤު ޝަރީޢަތުގެ އަމުރުތަކާއި ތަޢާރުފުކުރައްވައި، އެޕީލް ނިންމުމަށް ފަހު ހައިކޯޓުގެ 2019/HC-A/425 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި އެއްގޮތަށް މިހެން އިސްތިޢުނާފު ކުރެވިފައި ހުރި ހުކުމް ގެނެސްދެވިފައެވެ.

27. މުއައްސަސާ ހިމެނޭ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން ފައިސާއިން ވަކިކުރުމަށް ބަދަލުދިނުމަށް، އަދި ޙަޟްރަތުގައި މައްސަލަ ނިސްބަތުގައިވާކަމަށް އިސްތިއުނާފު ފަރާތްތަކުގެ ޝަރީޢަތުގެ، މައްސަލަ ނިސްބަތްގައި މިފަދަ އިޢުތިރާފު ދަޢުވާކުރެވިއްޖެ. އަދި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ބައެއް ފަރާތްތަކުގެ އިސްތިޢުނާފު ތިމާގެ ފައިސާ ޢަދަދު އެޕީލް ކުރުމުގެ ވަކިގޮތް ދީފައިވާކަމަށް ދަޢުވާކުރައްވައިފައިވާނަމަ، މިމައްސަލައާ ގުޅޭ ހުކުމް ހުރި މިޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/425 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އެޕީލް ބަޔާންކުރި ފަރާތުން ދީފައިވާ ވަކިގޮތް ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް، ވަކިގޮތަކަށް ދަޢުވާކުރައްވާފައިވާ[13] ދަޢުވާއަށް ފަރާތްތަކުން ބަދަލުވެއްޖެއެވެ.

28. މިމައްސަލަ މިޤަޟިއްޔާގައި ހިނގާފައިވާ ޝަރީޢަތުގެ (ހުށަހެޅުން) ފުރިހަމަ ހުށަހެޅިގެ ފަރާތުން މިޤަޟިއްޔާ ފުރިހަމަވާ ސިޓީގައި[14] ފުރިހަމަ ހުށަހެޅި މައްސަލައިގެ ވާހަކަ 4 ވަނަ ބައިގެ 2 ޖަލްސާގެ އިސްތިއުނާފު ބަޔާންކުރާ ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް، މިމައްސަލަ ނިންމުމުގައި އިސްތިއުނާފުގެ މަސައްކަތް ހިމެނޭގޮތުން ނިންމައިދިނުމަށް އެދިފައި ބައްލަވައިދެއްވުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަކިގޮތް އެއްބަސްވުމުގެ މަތިން މައްސަލައިގެ ވަރަށް

---

[13] ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/425 ޤަޟިއްޔާއިން ފެށިގެން 26 ނޮވެމްބަރު 2022 ގެ ޝަރީޢަތް ބައިތަކުގެ ސަފްހާ 12، 11، 10

[14] 02 ޖަނަވަރީ 2022 ގައި ފުރިހަމަ ސިޓީން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި ސިޓީގެ ކޮޕީ.

ތަދައްޚުލްވުމަށް އެދިފައިނުވުމެވެ. އަދި ހުށަހެޅިފައިވާ ސިޓީއިން ވެސް އެފަރާތުގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމުގައި ކޯޓުން އަޅަންވީ ފިޔަވަޅެއް އެނގޭކަން ނެތެވެ.

- **ހުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެގޮތަށް ހުކުމުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 3236/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި އެކޯޓުން ކޮށްފައިވާ ހުކުމް ބާތިލްކޮށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، [illegible]، [illegible]، ޏ.ފުވައްމުލަކު މުޙައްމަދު ނަސީރުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ސިވިލް ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] މި މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނު

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

(ރިޔާސަތު)